

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Juris Canonici Theoria Et Praxis, Ad Forum Tam
Sacramentale quàm contentiosum, tum Ecclesiasticum,
tum Seculare**

Cabassut, Jean

Lugduni, 1698

XVII. Vtrum secluso dolo, aut conventionem, quævis culpa obliget in
conscientia ad restitutionem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62355)

militēs nondum militiā solutos fieri Monachos, protestatur ibi vir sanctus hanc legem esse contra Deum ipsum, per eam occludi quamplurimis aeternae salutis viam, plerisque milites esse qui nisi omnia reliquerint, salvari apud Deum nullatenus possint. Et tamen quasi cooperans huic iniustitiae tam multis animabus exitiali, testatur ibidem se Principi obtemperando eandem legem per diversas terrarum partes transmitti fecisse ut promulgaretur: addens se id quod debuit exsolvisse, dum Imperatori obedivit, & pro Deo quod sentiebat non tacuit. In istius facti examine tres circumstantias deprehendo, quae in huiusmodi occursibus possunt esse totidem regulae evitandi peccati. Primum non consentit malae intentioni Imperatoris, imò verò illam pro suo Pontificis officio aperte damnat. Secundò illa Pontificis actio sic erat in seipsa indifferens, ut directè ac immediatè non operaretur rem malam ab Imperatore intentam; transmittebat enim ejus Edictum, sed non hortabatur ejus executionem. Tertio impendebat neganti hoc officium gravia mala, & majora in sanctam Ecclesiam scandala ab Imperatore. Haec tria similiter concurrere videntur in Christianis illis remigibus; non enim animo consentiunt, sed inviti remigare compelluntur. Item eorum actio ex se indifferens non attingit immediatè malum ab infidelibus intentum, non enim capiunt, non pugnant, non occidunt, non tormenta in Christianos adhibito igae displodunt; haec enim, ut Lessius docet, praestare, quanvis coacti, non possent citra mortale peccatum. Tertio non modò inviti, sed etiam cruciatibus imminentibus, & mortis metu compulsi remigant. His ergo tribus simul concurrentibus licitum esse talia, & his similia operari sine peccato & sine obligatione restituendi, volunt Lessius lib. 2. cap. 9. dub. 18. Bonacina de restitut. disp. 1. quaest. 2. puncto 10. num. 3. Bonaldus tom. 1. tract. 11. lectione 28. Ego verò quidquam decernere non ausim.

CAPUT XVII.

Utrum secluso dolo, aut conventionione, quavis culpa obliget in conscientia ad restitutionem.

I. **I**N foro quidem exteriori decernitur plerumque secundum leges reparatio damni ex culpa dati, etsi damnum casu evenerit, dummodo culpa casum praecesserit. Unde ait lex *Contractus*, D. de reg. jur. *Contractus quidam dolum malum duntaxat requirunt, quidam dolum & culpam. Dolum tantum, depositum & precarium: dolum & culpam, mandatum, commodatum, venditum, pignori acceptum, locatum*

tum ; item dotis datio, iutele, negotia gesta. In his quidem & diligentiam societas & rerum communitio, & dolum & culpam recipit : sed hæc ita, nisi quid nominatim convenit, v'l plus, vel minus in singulis contractibus : nam hæc servabitur quod initio convenit. Ex ista lege Doctores inferunt, nullam præstari culpam à recipiente in contractu inito in gratiam solius dantis, ut in deposito ; præstari verò culpam levissimam à recipiente ubi in ejus gratiam solius contrahitur, ut in commodato. At ubi æqualiter in dantis & recipientis gratiam contractum fuerit, non aliam præstari culpam quam latam & levem, ut in venditione, locatione, pignore. Ratio demum cur recipiens precarium, quanvis in ejus solius gratia fiat, non teneatur de culpa, hæc est, quia ei qui dat, liberum est quodocunque voluerit repetere. Sed hæc Jure Civili, & quoad forum exterius ; secus enim decernitur sæpenumero in foro conscientie.

II. Duplex in foro interiori distinguitur culpa, civilis scilicet & theologica, quæ est ipsum peccatum. Qui enim culpam suam merè civili (sive lata sit, sive levis, sive levissima) damnum fecit, ad nihilum obligatur in conscientia, nisi postquam fuerit in foro externo condemnatus, aut nisi de præstando damno specialiter fuerit inter Partes conventum. Ita docet Innocentius in cap. *Sicuti dignum*, §. *Eos*, de homicid. Abbas in cap. *Sed egressus*, de injur. Sylvester verb. *Restitutio* 2. dub. 12. Lessius lib. 2. cap. 7. dub. 6. num. 26. Azorius tom. 3. lib. 3. cap. 7. Layman lib. 3. sect. 5. tract. 3. p. 1. cap. 5. n. 2. & alii quos ibi citat, contra Angelum, Covarruviam, & Adrianum. Exempla refert, si ex ædibus aliquid inconsultè projeceris, vel effuderis : si canem alligare, si lucernam extinguere, si furnum occludere, si foveam supernè operire oblitus sis, atque inde damnum acciderit, refarcire illud non teneris ante Judicis sententiam. Sed si aliquod pactum de hujusmodi præstando damno intervenit, teneberis in conscientia ante Judicis condemnationem. Ita Layman contra Tolertum lib. 5. cap. 18. Sotum lib. 5. de justit. quest. 7. art. 2. Sæ verb. *Culpa*, num. 2. dicentes contrahentem non teneri de culpa, nisi sit mortalis. Quod si sit culpa quidem theologica, sed venialis, Layman loc. cit. existimat num. 4. cum Molina tract. 2. tom. 3. poster. disp. 698. num. 7. si pactum non intervenit, refarciendum esse damnum in foro conscientie, non in totum, sed ex parte, prout major, minorve culpa fuerit. Ratio est, quia intervenit injusta & culpabilis læsio, quæ est fons obligationis restituendi. Licet verò Petrus Navarra lib. 2. cap. 1. num. 4. Lessius lib. 2. cap. 7. num. 27. Sanchez in Sum. lib. 2. cap. 23. num. 160. Azorius p. 3. lib. 9. cap. 8. versus fin. & Filiucius tom. 2. tract. 32. cap. 4. scribant nullam ex peccato veniali oriri obligationem restituendi ; rationi tamen magis congruit damni ex culpa dati sententia Layman & Bonacina, ut ubi sola civilis culpa fuit, nullam talis existat obligatio ; sed ubi intervenit moralis, seu theologica culpa in alieno damno, si sit mortalis, teneatur damni author in totum : si venialis,

in partem majorem, vel minorem, pro qualitate culpæ majoris, vel minoris. Ut si quis postquam puteum aperuit, ex mera inadvertentia, vel oblivione naturali relinquat illum apertum, ideoque in eum homo, vel jumentum decidat, nulla erit obligatio damni reparandi. At ubi damno causam dedit venialis culpa, surgit obligatio restituendi damni juxta partem taxandam pro majori, vel minori gravitate culpæ. Quia verò culpæ debet commensurari ac proportionari pœna; idè minor pœna minori culpæ affigitur. Quo fit (ait Bonacina dicta disput. 1. quæst. 1. puncto 3.) ut culpa illa tam levis esse possit, ut vix obliget ad restituendum centesimam partem damni; & quandoque ita gravis ut obliget ad decimam partem refarciendam. Quod si re benè secundum omnes circumstantias spectata, dubitatur adhuc, sitne venialis, an mortalis culpa, eo casu damnificator, eodem authore Bonacina, videtur obligandus ad solvendam medietatem damni, nullatenus autem ad totum refarciendum, quia in re dubia nemo spoliandus est re sua, & quia melior est in dubio possidentis conditio.

C A P U T XVIII.

De quantitate obligante ad restitutionem; Et de possessore bonæ fidei.

I. **A**YMAN sect. 5. tract. 3. parte 1. cap. 1. num. 3. judicat quantitatem notabilem furti sufficientem ad culpam mortalem, & obligantem ad restitutionem esse illam quæ sufficit ad unius diei victum ejus qui furtum passus est, spectato illius statu & opibus. Ratio est, quia damnum illatum pensandum est secundum illius penuriam qui passus est: quod enim ditiori leve est, illud inopi grave est. Et confirmatur Marci 12. ubi de vidua pauperula, quæ duo minuta in gazophylacium Templi misit, sic dicit Dominus: *Vidua hæc pauper plus omnibus misit; omnes enim ex eo quod abundabat illis miserum: hæc vero de penuria sua omnia que habuit, misit totum victum suum.* Quod verò attinet ad furtum de rebus potentissimorum & opulentissimorum commissum, idem asserit sufficere ad mortale peccatum duorum triumve ducatorum aureorum valorem, etiam si potentissimo Regi hæc fiat injuria. Difficilis certè hujusmodi æstimatio, de qua aliorum malo sententias referre, quam propriam promere. Addit idem Author, hunc esse communem Doctorum sensum, quod summa duos aureos excedens constituat notabilem quantitatem, juxta legem *Si quis affirmaverit*, & l. seq. D. de dolo. Ibidemque asserit cum Martino Navarra & communi sententia, in re quoque minima furtum

T T t t ellg